

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ – ВІД ФІЛОСОФІЇ ДО МЕНЕДЖМЕНТУ

За підручниками, теорія державного управління була розроблена ще за часів Карла Маркса і Макса Вебера, і сучасним дослідникам залишилося коментувати існуючі державні системи та пояснювати процеси, що в них відбуваються, із застосуванням добре вивчених і усталених термінів. Однак початок XXI століття яскраво показав, що та система державного управління, яка здавалася надійною й сяк-так ефективною, почала давати збої, зумовлювати виникнення і посилення конфліктів у суспільствах і між суспільствами.

Студенти-політологи знають, що головна функція державної влади – самозбереження. Саме це змушує державу турбуватися про добробут громадян, про економічний і культурний розвиток, гармонійні міжнародні відносини. І от на світовій арені з'являються Україна та Росія, державні органи в яких нехтують цією головною функцією, створюючи умови для занепаду й розпаду держави, для переформування мережі міжнародних відносин. Що було (у випадку України Януковича) і є (у путінській Росії) в основі дій і намірів цих держав? Як осмислити суть змін державного управління, що відбулися за останні роки й десятиліття? Як збудувати й увести в дію нові моделі держави?

Вашій увазі пропонуються доповіді, виголошені на конференції Українського Фулбрайтівського кола у листопаді 2014 р. Діапазон тем, які розглядалися учасниками, охоплює зокрема:

- соціальні практики в контексті філософського прагматизму (Ніна Поліщук);
- суперечності українського законодавства на прикладі визначення організаційно-правової форми юридичної особи (Лариса Снісаренко);
- перспективи розвитку державності України в умовах подальшої демократизації та європейської інтеграції (Євген Стрельцов);

- внутрішні чинники регіональних поділів та шляхи їх подолання й недопущення в майбутньому засобами публічної політики та врядування (Антоніна Колодій);
- зовнішньополітичні аспекти «української кризи» 2014 р. як «гібридної війни» Росії проти України та потужної кризи глобального багатополюсного світового порядку (Наталія Городня);
- проблеми та пріоритети енергетичної політики України (Олександр Суходоля).

Різні за предметом і підходами дослідження статті об'єднує критичний погляд на державу й державність як загальнонауковий концепт і на Україну як державу, що відбулась і знаходиться на етапі радикальних змін – структурних і функціональних. Особливістю цього періоду розвитку України є те, що реформи інспіровані радше прагненням суспільства підвищити якість свого життя і вимогами та очікуваннями різних суспільних груп стосовно принципово нових правил управління, аніж розрахунком лідерів, яких хвиля Револуції гідності винесла на вершину владної системи.

Прагматизм у глибокому філософському розумінні цього підходу означає не так холодну раціональність тих, хто здобув повноваження на вироблення й ухвалення політичних рішень, як розуміння значної частини суспільства, що підвищення життєвих стандартів головним чином залежить від свідомої та вдумливої участі широких верств населення у політичних процесах, від того, наскільки громадським спільнотам і окремим громадянам вдасться агрегувати, вербалізувати і домогтися включення до політичного порядку денного своїх проблем, потреб, очікувань і вимог.

Одним із найдієвіших способів підвищити ефективність управління суспільним життям є наближення органів ухвалення політичних рішень до тих, кого ці рішення стосуються, тобто до громадян і громад. Політична реформа передбачає значну глибину децентралізації владних функцій, що стимулюватиме активність громадянського суспільства в політичних процесах на різних рівнях відповідальності. Однак суттєвим недоліком децентралізації може бути посилення регіональних суперечностей, які аналізує у своїй статті професор Антоніна Колодій. Наскільки значними, наскільки радикальними є відмінності в менталітеті, у системах цінностей, поглядах і потребах населення західних, східних, південних і центральних регіонів України? Якими можуть бути інструменти подолання розбіжностей і вирішення можливих конфліктів? Які напрями та ідеї

національного розвитку можуть об'єднати українців у єдину національну громаду? Ці гострі питання все ще потребують глибокого осмислення, вивчення й обговорення.

Революція гідності й розпочата Росією відверта агресія проти України радикально змінили світовий політичний порядок, змусили «перетрушувати» основні принципи міжнародної політики, шукати баланс між економічними інтересами й військовою безпекою, що криється у войовничих намірах і діях Російської Федерації. Наталія Городня показує, як змінилася світова політична арена, які виклики постали перед найпотужнішими державами. Події, за якими ми спостерігаємо останній рік, підтверджують основні висновки цієї статті.

По-доброму провокативною є стаття Євгена Стрельцова, у якій обговорюються терміни «держава» і «державність». Небезперечні ідеї й висновки автора змушують читача уважніше поставитися до цих понять, оскільки в українській науковій і публіцистичній літературі вони використовуються здебільшого недбало. Треба погодитися з автором, що сучасний етап розвитку державності знаменується глибокими конфліктами між державою і суспільством як такими внаслідок неспроможності держави забезпечити адекватний рівень суспільного життя і поступальний розвиток своїх націй.

Таким чином, представлені на конференції праці відобразили різні аспекти кризи державного управління й проблеми його реформування. Широкий діапазон доповідей – від глибоко теоретичних до вельми специфічних, як щодо енергетичної політики України, – засвідчує існування у Фулбрайтівському співтоваристві значного дослідницького потенціалу, який уже робить свій внесок у вирішення фундаментальних і прикладних проблем, з якими стикається сьогодні Україна.

Олександр Дем'янчук,

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології

Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Fulbright Scholar Program, 2000–2001,
University of Minnesota